

KINNITATUD
Valga maakonna arengunõukogu
protokollilise otsusega 1. detsembril 2016

VALGAMAA KULTUURIVALDKONNA ARENGUSUUNAD

AASTATEKS 2016-2020

SISSEJUHATUS

Arengusuundade koostamise alused

Valgamaa kultuurivaldkonna arengusuunad on koostatud teadmises, et kultuur on tähtis. Kultuur tugevdab paikkondlikku identiteeti, soodustab omavalitsuste koostööd ja elavdab omaalgatust. Kultuur annab külalistele põhjust tulla Valgamaale, avastamaks tema eripära ja tegemaks tutvust pikkade kultuuritraditsioonidega. Kultuurne elukeskkond tõstab piirkondade atraktiivsust ja konkurentsivõimet.

Kultuur tähendab nii vastutust kui võimalust. Me vastutame eesti keele ja kultuuripärandi säilimise ja vastutustundliku kasutamise eest. Teisalt loob kultuur võimalusi kohaliku elu arenguks. Seda ikka selleks, et Valgamaast saaks rääkida kui **parimast paigast maailmas** – hea elamiseks, külastamiseks, töötamiseks ja puhkamiseks.

Valgamaa on ajalooliselt väga tugevalt seotud olnud Läti- ja Liivimaaga ning oma naabermaakondadega.

Muinasajal kuulus Valgamaa läänepoolne osa Sakala ja idapoolne osa Ugandi muinasmaakonda. Pärast orduaega, Liivi sõda, Poola aega, Rootsi aega ja Põhjasõda läks Valga Vene riigi koosseisu.

3. juulil 1783 kehtestas keisrinna Katariina II Balti provintssides uue halduskorra ning moodustas seni Riia maakonda kuulunud Valga linna ümber Valga maakonna. Tollane Valga maakond koosnes üheteistkümnest kihelkonnast, millest üheksa asus Lätimaal ja ainult kaks - Luke ja Härgmäe - ulatusid Eesti alale. 19. sajandi teisel poolel kuulus Valgamaa Liivimaa kubermangu koosseisu.

Käesoleva arengudokumendi koostamisel on lähtunud järgmistest põhimõtetest:

- toetame elujõulisi kultuuritraditsioone, jättes samas piisavalt ruumi uute ideede ja mõtete elluviimiseks;
- maakondlik kultuurikorraldus põhineb kultuuritegijatel, nende pidev enesetäiendamine, väärtustamine ja tunnustamine loob eeldused kultuuriprotsesside järjepidevuse hoidmiseks;

- maakonna kultuurielu toimib edukalt läbi koostöö-, mitte konkurentsitud mudeli. Koostöösse kaasame riigi, omavalitsused, seltsiliikumise ja ettevõtluse;
- kultuurivaldkonna sihtide seadmisel lähtume tasakaalustatud arengu põhimõtetest, seda nii piirkondade kui valdkondade tähenduses;
- paikkondlik identiteet ja kultuurne keskkond hoiavad elu maal.

Valgamaa kultuurivaldkonna arengusuunad on teenäitajaks nii maavalitsusele, kohalikele omavalitsustele, kultuuriasutustele ja -seltsidele kui külaliikumisele. Dokumendis toodud eesmärkide saavutamise eelduseks on toimiva maakondliku kultuurikorralduse mudeli väljaarendamine, mille tegevusse on kaasatud kõik huvitatud osapooled.

Arengusuundi viiakse ellu erinevate osapoolte tegevuskavade ja tegevuste omavahelise koordineerimise kaudu. Kultuurivaldkonna esindajate juhtrühm annab igal aastal hinnangu arengusuundade elluviimisele ja vajadusel teeb ettepanekuid püstitatud eesmärkide muutmiseks.

MISSIOON:

Paikkondliku identiteedi tugevdamine läbi tasakaalustatud kultuurielu arengu ja ühistegevuste.

VISIOON:

Valgamaa on atraktiivne, kolme tugeva tõmbekeskusega maakond – parim paik maailmas.

Lahtiseletatult: Traditsioonidel põhinev ja kaasaegset huvitegevust võimaldav kaasahaarav ja mitmekesine kultuurielu.

HETKEOLUKORRA ANALÜÜS

Kultuurivaldkonna tugevused, nõrkused, ohud ja võimalused

Tugevused

- Kolm tugevat keskust (Valga, Tõrva, Otepää)
- Toimiv koostöövõrgustik (Eesti-Läti-Vene; üleriigiline ja maakondlik)
- Hea rongiühendus
- Head vaba aja veetmise võimalused (näiteks digikino)
- Kauni puhta loodusega turvaline elukeskkond
- KOV-de võimekus kiireks asjaajamiseks
- Multikultuursus
- Hea maine
- Oma kangelased, legendid, kultuuriväärtused ja traditsioonid
- Korrastatud kultuurihooned ning kogemustega teotahtelised kultuurijuhid omavalitsustes
- Pikaajaliste traditsioonidega tegutsevad kollektiivid ja huviringid, mida juhendavad kogemustega ringi- ja kollektiivijuhid
- Hea koostöö KOV allasutustega
- Erinevad traditsioonilised kultuurisündmused
- Mulgi kultuuri arendamine (Mulgi häärber)
- Eriilmelised kultuuriasutused ja esinemispaigad
- Tugevad pärimuskultuuri edasikandjad
- Elanikkonnas hoitud kultuuripärand ja kodukohatunne
- Tugevad kogukonnad
- Sündmuste mitmekesisus ja rohkus
- Kultuurikollektiivide järjepidevus
- Rikkalik kultuuripärand, palju kultuuriobjekte ja mitmeid kultuuriasutusi
- Informatiivsed piirkondlikud info- ja veebilehed (vald, kool,

lasteaed, noored)

Nõrkused

- Rahvaarvu vähenemine ja elanikkonna vananemine
- Madalad palgad, vähe töökohti kõrge lisandväärtusega sektorites
- Ühistranspordiühendused ei rahulda maakonna vajadusi
- Ühtse identiteedi ja turunduse puudumine ning meedia vähene huvi
- Majutuskohtade vähesus suurürituste toimumise ajal
- Maakonna laululava puudumine
- Kultuurialase ettevõtluse passiivsus
- Kultuurisündmuste monitooring
- Maakonna nõrk brändimine
- Puudub maakondlik kultuuriliste teenuste andmebaas
- Ürituste toimumise sesoonsus
- Vähene algatus lisaressursside leidmisel
- Tehniline baas ei vasta nõuetele- valgustus, helitehnika
- Rahvamajade viitade puudumine (näiteks: Riidajas, Alal, Hummulis)
- Vähe uudseid huviringe (mitmekesisus)
- Piirkondliku kultuurikalendri kooskõlastamine on raskendatud
- Alakomplekteeritud koosseisud ja vähene koostöö kultuurivõrgustikus
- Noorte vähene kaasatus kultuuriellu, nende huvipuudus
- Sündmuste vähene külastatavus
- Laste huvitegevus ja vaba aja veetmise võimalused on piiratud
- Piiratud võimalused siseruumides üritusi läbi viia (olenevalt piirkonnast puudu kas kultuurikeskus, kino või muuseum)
- Raamatute laenutus väheneb

- „Sädeinimeste“ vähesus ja nende vähene motiveeritus
- Kultuuriobjektide heakord
- Kommunikatsioonisüsteemi nõrk kättesaadavus

Võimalused

- Koostöövõrgustik (Eesti-Läti-Vene; üleriigiline ja maakondlik), koostöö Lätiga
- Valga-Valka kaksiklinna potentsiaali tõhusam kasutamine
- Ühiste toodete ja teenuste arendamine
- Atraktiivsete töökohtade loomine maakonda
- Maakonda tuleb juurde algatusvõimelisi inimesi
- Suureneb inimeste valmisolek kaugtööks
- Tõmbekeskuste ja nende piirkondade omanäolisus
- Multikultuursuse ja kultuuripärandi parem kasutamine
- Piirkondlike oluliste objektide ja väärtuste arendamine
- KOV-ga ja piirkondlike ettevõtjatega koostöövõimaluste arendamine
- Noorte kaasamine
- Piirkondlike arengukavade (Valga, Tõrva, Otepää) koostamine ning kultuuri ühistegevuste koordineerimine (kalender, tegevuskava)
- Loomemajanduse arendamine
- Kultuuri sidumine erinevate valdkondadega läbi loomemajanduse (turism, ettevõtlus)
- Raamatukogude kujundamine eri huvidega inimeste (sihtrühmade) kohtumispaikadeks – näiteks emad, pensionärid, reisihuvilised
- Rahvuslike ja kohalike suurürituste (EV 100, laulu- ja tantsupeod, Otepää 900) kasutamine kohaliku kultuurielu toetamisel
- Kultuuritegijate motiveerimine ja kultuuripremiate väljaandmine
- Kultuurisündmuste ja loomemajanduse riskifondi loomine

(kasutamiskord ja rahastamise süsteem välja töötada)

Ohud

- Inimressursi ja elanikkonna vähenemine ning vananemine
- Väljarände jätkumine tõmbekeskustesse (Tallinn, Tartu, välismaa)
- EL-i ja riigipoolsete rahastamismudelite muutumine ja rahastuse vähenemine
- Erinevate ressursside piiratus
- Riigi ebapiisav regionaalpoliitika, vähene võimalus kaasa rääkida
- Haldusreform tekitab segadusi ning võib lõhkuda väljakujunenud struktuure ja koostöövorme
- Kohalike rahvamajade vähene väärtustamine, kultuuriasutuste sulgemine
- Riikliku/maakondliku huvi kadumine
- Kohaliku omavalitsuse vähene võimalus toetada, motivatsioon.
- Töötamine väljaspool valda (keeruline – väljaspool valda tuleb otsida ringijuhendajaid)
- On suur hulk noori, keda ei huvita loomine, vaid tarbimine
- Traditsioonide hääbumine
- Kultuuritöötajate passiivsus, motivatsiooni langus, rutiin, lahkumine piirkonnast
- Poliitilisest olukorrast sõltumine
- Juhindutakse isiksustest- mitte ideedest
- Kultuuri liigne kommertsialiseerimine ja hägustumine
- Riikliku toe vähenemine

EESMÄRGID

Valdkonna arenguks seatud sihid

Valgamaal on tegusad kogukonnakeskused ja aktiivne noorsootöö, huvitegevus ning spordi- ja kultuurielu

Eesmärk 1: Valgamaa kultuuripärand ja -traditsioonid on väärtustatud ning hoitud

Olulisemad tegevused eesmärgi saavutamiseks:

- Maakonna raamatukogudes piirkonna koduloolise materjali (teavikud, artiklid jm) kogumine ja säilitamine paberkandjal, koduloobibliograafia talletamine e-kataloogis RIKS.
- Olemasoleva kultuuripärandi ja traditsioonide säilitamine.
- Kogukonna pärandi kogumise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemise väärtustamine.
- Kultuuripärandi ja traditsioonide populariseerimine sh laste, noorte ja lastevanemate pärimuskultuurialase teadlikkuse tõstmine ja huvi tekitamine, sh vastavate teemadega arvestamine kooliprogrammis. Pärimuskultuuri ja õuesõppe ühendamine. Praktikute tõhusam rakendamine, näiteks muuseumipedagoogid jt.
- Tegevused kultuuri arengu järjepidevuse ja elulisuse (ajaga kaasaskäimise) tagamiseks.
- Põlvkondadevaheliste teadmiste edasiandmine.
- Mäluasutuste tegevused kultuuripärandi hoidjate ja kogukonna õpetajatena.
- Pärandkultuuri jätkusuutlikkuse tagamine (kogumine, säilitamine, vahendamine, taaselustamine, ajakohastamine).
- Rahvusliku identiteedi säilitamine ning elujõulise kultuuriruumi tagamine.

Eesmärk 2: Valgamaa kultuurikorraldus on korrastatud ja ühtselt koordineeritud

Olulisemad tegevused eesmärgi saavutamiseks:

- Traditsiooniliste kultuuriürituste läbiviimise ja uute algatuste toetamine. Ülemaakondlikud üritused annavad hea ülevaate tegutsevatest kollektiividest ja pakuvad laialdast esinemisvõimalust.
- Kultuurivaldkonna juhtimisstruktuuri väljatöötamine.

- Igas piirkonna kompetentse kultuuritöö spetsialisti tagamine (kas valla- või linnavalitsuse juures või kultuuriasutuses).
- Alusdokumentide väljatöötamine ja ajakohastamine (arengukava jms).
- Koostöövõrgustiku arendamine (KOV-de sisene, maakondlik, üleriigiline, rahvusvaheline).

Eesmärk 3: Valgamaa kogukonnakeskused on tegusad

Olulisemad tegevused eesmärgi saavutamiseks:

- Koostöö soodustamine omavalitsuste, kultuuriasutuste ja vabaühenduste vahel.
- Vabaühenduste aktiivne kaasamine maakondlikku kultuurikorraldusse, toetades nii kultuuriprojektide kui organisatsioonide tegevust (nt võimaldades soodustingimustel ruumide kasutust).
- Elukestva õppe soodustamine (koolitused, kursused jms).

Eesmärk 4: Valgamaal on rohkem kultuurialase ettevõtlusega tegelejaid

Olulisemad tegevused eesmärgi saavutamiseks:

- Ühiste ümarlaudade korraldamine kultuuritöötajate ja ettevõtjate vahel ning ühistegevuste korraldamine.
- Ettevõtlusalaste teavitussürituste korraldamine kultuuri valdkonnas tegutsejatele.
- Kultuurivaldkondliku tegevuse presenteerimine erinevatele sihtgruppidele.
- Loomemajanduse toetamine ja arendamine.

Eesmärk 5: Valgamaa kultuurialased tegevused on laienenud ja paremini turundatud

Olulisemad tegevused eesmärgi saavutamiseks:

- Koostöö tihendamine erinevate meediaväljaannetega maakonna kultuuritegevuste ja turismivõimaluste tutvustamiseks.
- Maakonnas teavitussüsteemi (sh viitade) korrastamine.
- Ajakohastatud ühtse kultuurikalendri ja valdkondliku andmebaasi loomine, pidev täiendamine ning tutvustamine.
- Osalemine koostöövõrgustikes (KOV-de sisene, maakondlik, üleriigiline, rahvusvaheline).

- Teavitustegevused, mis lähtuvad arengukavadest, strateegiatest, tegevuskavadest jms.

PIIRKONDLIKUD PRIORITEEDID

Valga piirkond

- Piirkonna kultuurilise identiteedi säilitamine ja tugevdamine.
- Eesti kultuurilise maailmapildi moderniseerimine (sh Eesti kultuuri jaoks oluliste arhivaalide ja kultuuritekstide kättesaadavus digitaalses vormis, erinevates keeltes).
- Eesti kultuuri mitmekesisuse ja sisemise dialoogilisuse suurendamine.
- Kultuuri avatuse suurendamine (investeeringud, eripärade leidmine).
- Kaasaegse tehnoloogia rakendamine.
- Karula kihelkonna traditsioonide säilitamine.
- Vana Võrumaa kultuuripärandi hoidmine ja väärtustamine.
- Valga piirkonnas Liivimaa brändi arendamine.
- Kalmistukultuuri ning sellega seotud tavade ja kommete teadvustatud hoidmine, elujõulisuse tagamine.
- Huvihariduse ja elukestva õppe (sh piiriülene) toetamine.

Tõrva piirkond

- Töö jätkamine kõikides kultuuri- ja rahvamajades: Riidaja Kultuurimaja, Hummuli Rahvamaja, Koorküla Rahvamaja, Ala Rahvamaja ja Tõrva Kultuurimaja.
- Piirkonna traditsiooniliste kultuuriürituste korraldamise jätkamine: vallapäevad, külapäevad, jaanituled, Loodusfestival, Riidaja mõisapäev, Tõrva Loits, Tõrva kodukohvikute päev jt.
- Helme Koduloomuuseum ja Barclay de Tolly mausoleumi töö jätkamine. Mulgi külustuskeskuse arendamine ja Helme kihelkonda tutvustava ekspositsiooni osa koostamine Eesti Rahva Muuseumis.

- Helme ja Taagepera kalmistute, Tõrva Kirik-Kammersaali ja Riidajas asuva Gertruda kabel-kiriku tegevuse toetamine.
- Laululavade säilitamine ning renoveerimine. Laululavadel toimuvate sündmuste läbiviimise toetamine. See kõik tugevdab piirkonna kogukondade identiteedi ja külaliikumist.
- Mulgi pärimuskultuuriga seotud tegevuste toetamine. Oluline on kultuuritöötajate hea koostöö ürituste koordineerimisel ja läbiviimisel.
- Koostöö jätkamine kodanikuühendustega ning spordiürituste ning eakatega seotud ürituste korraldamisele ja läbiviimisele kaasaaitamine.
- Tugevdame ja teeme jätkuvat koostööd raamatukogudega, lasteaedadega, koolidega ning noortekeskustega.
- Võimalusel osaletakse kultuuri puudutavatel täienduskoolitustel.

Otepää piirkond

Üldeesmärgid

- Piirkondade eripärade säilitamine, rõhutamine ja võimendamine.
- Koostöö tõhustamine ja lõimumine.
- Tulevikku suunatud mitmekülgse soodustamine.
- Vastuvõtlikkus uutele ideedele ja omaalgatusele.

1. Väärtustatud ja hoitud kultuuripärand ja traditsioonid

- Igas paikkonnas olemasoleva säilitamine.
- Kogukonna pärandi kogumise, säilitamise, kättesaadavaks tegemise, taaselustamise ja ajakohastamise toetamine.
- Kultuuribuumi tekitamine.
- Laste, noorte ja lastevanemate pärimuskultuurialase teadlikkuse ja huvi tõstmine.
- Kultuuri arengu järjepidevus ja elulisus, sh ajaga kaasaskäimine.
- Põlvkondadevahelise teadmiste edasiandmise tugevdamine ja edendamine, sh nii vanemalt põlvkonnalt noortele kui ka vastupidi.

- Raamatukogude väärtustamine, sh ka kooskäimise kohana.

2. Kogukonnakeskuste arendamine

- Omavalitsuste-, kultuuriasutuste- ja kodanikeühenduste vahelise koostöö soodustamine.
- Kodanikeühenduste kaasamine kultuurikorraldusse, toetades nii kultuuriprojekte kui -organisatsioonide tegevust.
- Traditsiooniliste kultuuriürituste läbiviimise ja uute algatuste toetamine, sh materiaalselt.

3. Kultuurialase ettevõtluse arendamine

- Ühiste ümarlaudade korraldamine kultuuritöötajate ja -ettevõtjate vahel.
- Kultuurialaste ettevõtjate arvu suurendamine.
- Kultuurivaldkondliku tegevuse presenteerimine erinevatele sihtgruppidele.
- Nn visiitkaardi sündmuste maaletoomine ja loomine.
- Kultuurisündmuste ja loomemajanduse riskifondi loomine (kasutamiskorra ja rahastamissüsteemi väljatöötamine).

4. Kultuurialaste tegevuste arendamine ja turundamine

- Koostöö tihendamine erinevate meediaväljaannetega.
- Praeguse kultuurikalendrite formaadi kaasajastamine. Koostada ühine elektrooniline põhi.
- www.kultuurikava.ee kasutuselevõtmine.
- Osalemine koostöövõrgustikes (omavalitsusesisene, maakondlik, üleriigiline, rahvusvaheline).